

„უხილავი ხელის“ გავლენა გაჭირვებულთა მდგომარეობაზე

გიორგი ნაცვლიშვილი,
თამარი გელაშვილი
თსუ სტუდენტები

რეზიუმე

1789 წლის საფრანგეთის რევოლუციამ გზა გაუხსნა ახალ იდეებს პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და სოციალურ აზროვნებაში. პირველად კაცობრიობის ისტორიაში, ადამიანი, ნაცვლად სახელმწიფოსი, გახდა მთავარი ღირებულება, რომელსაც გააჩნია გაუსხვისებელი ფუნდამენტური უფლებები და სახელმწიფოს მთავარი მისია ამ უფლებების დაცვაა. ამ თვალსაზრისით, ყველაზე სრულყოფილი ხედვა ჩამოაყალიბა ლიბერალიზმმა, რომელიც ადამიანის სიცოცხლეს, თავისუფლებას და საკუთრების უფლებას აყენებდა ყველა სხვა უფლებასა და მოვალეობაზე მაღლა და თვლიდა, რომ საზოგადოების კეთილდღეობა სწორედ ამ ფუნდამენტური უფლებების უზრუნველყოფაზეა დამოკიდებული.

კლასიკური ლიბერალიზმის ერთ-ერთ მთავარ პოსტულატს წარმოადგენს ეკონომიკური თავისუფლების იდეა, რომელიც ზემოთნახსენებ უფლებებზეა დაფუძნებული და რომელიც პირველად ჩამოაყალიბა შოტლანდიელმა ეკონომისტმა, ადამ სმიტმა თავის ნაშრომში *ხალხთა სიმდიდრის შესახებ* (Wealth of Nations). მისი მტკიცებით, თავისუფალი ადამიანები ეკონომიკურ საქმიანობაში ერთვებიან და გადაწყვეტილებებს იღებენ ნებაყოფლობით, მათ მიერვე მოპოვებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით. ამგვარი ადამიანების ერთიანობა ქმნის ბაზარს, რომელიც ისეთი კომპლექსურია, რომ მისი ხელოვნურად დარეგულირების ნებისმიერი მცდელობა უშედეგოა. სმითი თვლის, რომ ბაზრები თვითრეგულირებადია (იმართება „უხილავი ხელის“ მიერ) და წონასწორობას აღწევს რესურსების გადანაწილების ყველაზე ეფექტურ წერტილში, რაც ხელს უწყობს სიმდიდრის სწრაფად დაგროვებას.

თავისუფალი ბაზრის ეფექტურობა მრავალჯერ იქნა დატყვესტილი და დადასტურებული სხვადასხვა ქვეყანაში (მე-19 საუკუნის აშშ, ჩილე, სინგაპური, ბოტსვანა...) სხვადასხვა დროს, რამაც მისი ხანგრძლივი პოპულარულობა განაპირობა, თუმცა ეს არ ნიშნავს იმას, რომ მას მონინალმდეგეები არ ჰყავს. მემარცხენე ეკონომისტები, პოლიტიკოსები თუ სოციალური აქტივისტები, რომლებიც მხარს უჭერენ ეკონომიკაში სახელმწიფოს ჩარევას, ხშირად აპელირებენ იმაზე, რომ თავისუფალი ბაზარი ხელს უწყობს უთანასწორობის ზრდას, რის შედეგადაც მდიდრები კიდევ უფრო მდიდრდებიან, ხოლო ღარიბები - უფრო ღარიბდებიან. ისინი ამას მიაწერენ სოციალურ დარვინიზმის „გულქვაობას“, რომლის მიხედვითაც ნიჭიერი და შრომისმოყვარე ადამიანები იღებენ სიმდიდრის უმეტესობას, ხოლო უნიჭობებსა და ზარმაცებს საზოგადოებისგან გარიყვა ელით.

აღნიშნულ ნაშრომში თეორიულ და პრაქტიკულ მაგალითებზე დაყრდნობით განხილულია, რამდენად შეესაბამება სიმართლეს ზემოთხსენებული დებულება, რომ თავისუფალი ბაზარი ხელს უწყობს ადამიანების კიდევ უფრო გაღარიბებას.

საკვანძო სიტყვები: კეთილდღეობა, თავისუფალი ბაზარი, სიღარიბე

ძირითადი ტექსტი

არის თუ არა სახელმწიფოს ჩარევა გამოსავალი?

ადამიანის საყოფაცხოვრებო პირობებს გაუმჯობესება იყო ის მთავარი მოტივი, რის გამოც მოხდა ლიბერალური ეკონომიკური მოდელის წარმოშობა და პოპულარიზება. მეცხრამეტე საუკუნის ინდუსტრიულ რევოლუციამდე ისეთი ელემენტარული საყოფაცხოვრებო სიკეთეები, როგორებიცაა კანალიზაცია, წყალმომარაგება, გათბობა და სხვა, ხელმისაწვდომი იყო მხოლოდ მდიდარი და დაწინაურებული მოქალაქეებისთვის, ხოლო ქალაქების ძირითადი ნაწილი დღევანდელ ჯურღმულებს წააგავდა. სახელმწიფო ინტერვენციის შესუსტებამ და ადამიანებისთვის მეტი თავისუფლების მინიჭებამ განაპირობა ახალი იდეებისა და

წარმოების წახალისება, რამაც უფრო მეტი სოციალური ფენის სურვილები და საჭიროებები დააკმაყოფილა. დროთა განმავლობაში, თავისუფალი ბაზრის წყალობით გახდა ხელმისაწვდომი ჩვეულებრივი მოქალაქეებისთვის ელექტროენერგია, შიდა წვის ძრავი, ტელეფონი, რადიო, ტელევიზორი და ინტერნეტი.

ამის მიუხედავად, თავისუფალი ბაზრის ოპონენტები ყურადღებას ამახვილებენ იმ ფაქტზე, რომ ისეთ მდიდარ და თავისუფალ ქვეყნებშიც კი, როგორიცაა ამერიკის შეერთებული შტატები, არსებობს უამრავი ადამიანი, რომელთაც არ მიუწვდებათ ხელი ხარისხიან განათლებაზე, ჯანდაცვაზე, არ გააჩნიათ სტაბილური შემოსავალი და თავშესაფარი, ამიტომ მათზე უნდა იზრუნოს სახელმწიფომ სხვადასხვა სოციალური პროგრამებით. ისინი აღიარებენ კაპიტალიზმის ეფექტურობას სიმდიდრის სწრაფად დაგროვების თვალსაზრისით, თუმცა თვლიან, რომ ამ სიმდიდრეს შემდეგ დიდი კორპორაციები და მდიდარი ფენები ინანილებენ, ხოლო გაჭირვებულებს მცირედი ხვდებათ. ამის გამო, ისინი მხარს უჭერენ კაპიტალიზმის „მორჯულებას“ სახელმწიფოს მიერ, რაც გამოიხატება მაღალი გადასახადების, რეგულაციებისა და შეზღუდვების დაწესებაში როგორც მწარმოებლებზე, ისე მომხმარებლებზე, რაც მათი აზრით უზრუნველყოფს სოციალური დახმარებებისთვის საჭირო ფინანსების მოძიებას და ზოგადად, უფრო ხარისხიანი მომსახურების/პროდუქციის მიწოდებას.

პრობლემა, რაც ამგვარ რიტორიკას ახლავს თან, არის ის, რომ აშშ არ არის კლასიკური გაგებით თავისუფალი ეკონომიკა. უფრო მეტიც, ის ასეთი არ ყოფილა XX საუკუნის 20-იანი წლების შემდეგ. კლასიკური გაგებით თავისუფალი ეკონომიკა გულისხმობს მინიმალურ გადასახადებს, მინიმალურ რეგულაციებს, მცირე მთავრობას და მწარმოებლებისთვის და მომხმარებლებისთვის მაქსიმალური თავისუფლების მიცემას. თუ ასე შევაფასებთ, ამერიკის ეკონომიკა საკმაოდ შეზღუდულია: საგადასახადო სისტემის სირთულით აშშ მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე გამორჩეული ქვეყანაა და იყოფა ფედერალურ, შტატისა და ლოკალურ დონეებად. გადასახადები მოიცავს პროგრესულ

საშემოსავლო გადასახადს როგორც ინდივიდუალურ, ისე ოჯახის დონეზე (10%-37%), მოგების გადასახადს (35%), ხელფასის გადასახადს, კაპიტალის გადასახადს, დღგ-ს, ტარიფებს და ა.შ. მაღალი გადასახადები ხელს უშლის ფულადი კაპიტალის ბრუნვას ეკონომიკის ჯანსაღ სექტორებში და შედეგად მცირდება როგორც წარმოება, ისე სამუშაო ადგილების რაოდენობა. ასევე მოქმედებს მინიმალური ხელფასის კანონი, რაც გულისხმობს, რომ დამსაქმებელი ვალდებულია საათში \$7.25-ზე მეტი გადაუხადოს დასაქმებულს. ამგვარი კანონები ხელს უშლის დაბალკვალიფიციურ პირებს (ძირითადად ახალგაზრდებს ან უმცირესობებს), იმუშაონ დაბალანაზღაურებად სამსახურში და დააგროვონ გამოცდილება, ამის მაგივრად კი დამოკიდებულს ხდის სოციალურ დახმარებებზე. უამრავი რეგულაციაა დაწესებული მცირე და საშუალო ბიზნესის დასაწყებად, რაც უმეტესწილად სწორედ მოსახლეობის დაბალ ფენებს აზარალებს.

ინტერვენციონისტები, რომლებიც ამგვარი შეზღუდვებით დატვირთულ ეკონომიკას თავისუფალს უწოდებენ, ცდილობენ, გარკვეული გარემოებების უგულვებელყოფის ხარჯზე მათთვის საინტერესო პოლიტიკური დღის წესრიგის ლობირებას. სინამდვილეში კი მთავარი ფაქტორი, რაც ხელს უშლის ადამიანებს, თავი დააღწიონ სიღარიბეს, არის სწორედ მათ მიერ მხარდაჭერილი სახელმწიფოს ჩარევა ეკონომიკურ საქმიანობაში. მაგალითისთვის, ლარიბ ამერიკელს უამრავი პროცედურის გავლა მოუწევს (რაც საკმაო ხარჯებთანაა დაკავშირებული), რათა შეძლოს საკუთარი ავტომობილით ადამიანების ტრანსპორტირება - „ტაქსაობა“; ახალგაზრდა ამერიკელს, რომელსაც არ აქვს სამსახურეობრივი გამოცდილება და რომელიც თანახმაა დაბალანაზღაურებად სამსახურზე, კანონმდებლობით აქვს აკრძალული \$7.25-ზე ნაკლებად მუშაობა, რაც კიდევ უფრო აფერხებს მის კარიერულ წინსვლას.

რას გვიჩვენებს პრაქტიკა?

„კეთილდღეობის სახელმწიფოს“ მომხრეები უმეტესწილად აპელირებენ უთანასწორობაზე, როგორც სიღარიბის მთავარ

გამომწვევ ფაქტორზე. არასამთავრობო გლობალური ორგანიზაცია ოქსფამი (Oxfam), რომლის საქმიანობას სიღარიბესთან ბრძოლა წარმოადგენს, თავის 2017 წლის პუბლიკაციაში *An economy for the 99 percent* აკეთებს დასკვნას, რომ ნეოლიბერალური ეკონომიკური სისტემა ხელს უწყობს სიმდიდრის კონცენტრაციას მსოფლიო მოსახლეობის 1%-ში, რაც გაჭირვების მთავარი მამოძრავებელი ძალაა, ხოლო გამოსავალი მდგომარეობს ძლიერ მთავრობასა და „სამართლიან“ დაბეგვრაში.

აღნიშნული პუბლიკაციის პრობლემა იმაში მდგომარეობს, რომ ის არ ასახავს, როგორ იწვევს უთანასწორობა სიღარიბეს. ერთი მხრივ, ის აცხადებს, რომ მდიდრები კიდევ უფრო მდიდრდებიან, თუმცა ეს მას არ/ვერ აძლევს საშუალებას დაასკვნას, რომ ღარიბები კიდევ უფრო ღარიბდებიან. მათივე სიტყვებით, ღარიბთა 10%-ის შემოსავალი 1988-2011 წლებში ყოველწლიურად იზრდებოდა \$3-ით, ხოლო მდიდართა 1%-ის - 182-ჯერ. თვით ის მეთოდოლოგია, რომელსაც ოქსფამი იყენებს ადამიანთა სიმდიდრის გამოსათვლელად, შეიცავს საკმაოდ საეჭვო გარემოებებს: ისინი სიმდიდრეს უწოდებენ სხვაობას ჯამურ ქონებასა და ჯამურ ვალს შორის და ასკვნიან, რომ მსოფლიო მოსახლეობის 50%, რომელსაც უფრო მეტი ვალი აქვს, ვიდრე შემოსავალი, გაცილებით ცუდ პირობებშია, ვიდრე სხვა ფენის წარმომადგენლები. ამ მიდგომით, მათ, ვისაც აქვთ დაბალი შემოსავალი, თუმცა არ აქვთ ბანკის ვალი, უფრო მდიდრები არიან, ვიდრე მსოფლიო მოსახლეობის 50%.

ამის მიუხედავად, რომ ჩავთვალოთ, რომ ოქსფამის მთავარი დებულება მართებულია, ეს მაინც არ ამტკიცებს, რომ უთანასწორობა იწვევს სიღარიბეს. პირიქით, შემოსავლის ზრდა ყოველწლიურად \$3-ით ამტკიცებს, რომ ღარიბები მდიდრდებიან ისევე, როგორც მდიდრები, თუმცა უფრო ნელა, ვიდრე ეს უკანასკნელნი. მსოფლიო ბანკის მონაცემებით, უკიდურესი სიღარიბის მაჩვენებელი (\$1.9 დღეში) იმავე 1988-2011 წლებში საგრძნობლად და შემცირებული (35.4%-დან 13.7%-მდე), ხოლო 2015 წელს ამ მაჩვენებელმა 10%-ს მიაღწია. იმავე მსოფლიო ბანკის მონაცემებით, ე.წ. „გლობალურ ჩრდილოეთში“ უკიდურ-

რესი სიღარიბე საერთოდაც აღარ არსებობს. ადამიანები სულ უფრო ხშირად აღწევენ თავს სიღარიბეს და ინაცვლებენ სოციალურად მაღალ ფენებში, რაც განპირობებულია იმ სტიმულით, რომელსაც თავისუფალი ეკონომიკური გარემო იძლევა სიმდიდრის დასაგროვებლად.

ფრეიზერის ინსტიტუტის 2018 წლის მსოფლიო ეკონომიკური თავისუფლების ანგარიშის მიხედვით, იმ ქვეყნებში, რომლებიც ეკონომიკური თავისუფლების მაღალი ხარისხით გამოირჩევიან, მოსახლეობის უღარიბეს 10%-ს 8-ჯერ უფრო მეტი შემოსავალი აქვს, ვიდრე იმ ქვეყნებში, სადაც ეკონომიკა შეზღუდულია. კერძოდ, ეკონომიკური თავისუფლების მიხედვით გამოყოფილია 4 ტიპის სახელმწიფო, რომელთაგან ყველაზე მეტად შეზღუდულ ეკონომიკებში ღარიბთა საშუალო წლიური შემოსავალი შეადგენს \$1,345-ს, ნაკლებად შეზღუდულში - \$2,774-ს, კიდევ უფრო ნაკლებად შეზღუდულში - \$3,721-ს, ხოლო ყველაზე თავისუფალში - \$10,660-ს. მსგავსი შედეგებია ღარიბი (\$3.10 დღეში) და უკიდურესად ღარიბი (\$1.90 დღეში) მოსახლეობის პროცენტული მაჩვენებლის მხრივაც: ყველაზე მეტად შეზღუდულ სახელმწიფოებში ღარიბები შეადგენენ მოსახლეობის 48.1%-ს და უკიდურესად ღარიბები - 30.6%-ს, ხოლო ყველაზე თავისუფალ სახელმწიფოებში - ღარიბები შეადგენენ 2.3%-ს და უკიდურესად ღარიბები - 1.9%-ს.

თავისუფალი ბაზრის ეფექტურობის დინამიკაში აღსანიშნავად ერთ-ერთი ყველაზე თვალსაჩინო მაგალითია სამხრეთ აფრიკული სახელმწიფო - ბოტსვანა. დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ ბოტსვანის მთავრობამ მიზნად დაისახა მსოფლიოს ერთ-ერთი ყველაზე ღარიბი ეკონომიკისგან (მშპ ერთ სულ მოსახლეზე დაახ. \$70) სწრაფად მზარდი ეკონომიკა შეექმნა, რაც მოახერხა კიდევ აფრიკის კონტინენტზე ყველაზე თავისუფალი ეკონომიკური გარემოს შენარჩუნების ხარჯზე. 1966-1999 წლებში ბოტსვანას ეკონომიკა საშუალოდ 9%-ით იზრდებოდა, რაც 33 წელიწადში ეკონომიკის 16-ჯერ გაზრდას უდრის. ხოლო უკანასკნელ 10 წელიწადში ზრდამ 5%-ს მიაღწია. მშპ ერთ სულ მოსახლეზე \$18,000-ს შეადგენს, ხოლო საშუალო შემოსავალი

დაახ. \$10,000-ს, რითაც ბოტსვანა მექსიკის სტანდარტს უტოლდება. რაც შეეხება უკიდურეს სიღარიბეს, მსოფლიო ბანკის მონაცემებით 1985 წელს ეს მაჩვენებელი 42.6%-ს შეადგენდა, 2009 წელს კი შემცირდა 18.2%-მდე. ასეთი რადიკალური ცვლილების მიზეზი იყო სახელმწიფოსთვის კონკრეტული ჩარჩოების განსაზღვრა, სტაბილური ფისკალური პოლიტიკისა და ფინანსური სისტემის შენარჩუნება და დამოუკიდებელი სასამართლოს არსებობა.

დასკვნა

კაცობრიობის განვითარება სხვა მრავალ ფაქტორთან ერთად განაპირობა სულ უფრო მეტი თავისუფლების მოპოვებამ. დროთა განმავლობაში ადამიანები გათავისუფლდნენ სახელმწიფოს, ეკლესიისა თუ ფეოდალების ბატონობისგან და დაიწყეს საკუთარი კეთილდღეობისთვის ზრუნვა, რამაც შეუქცევადი გახადა ახალი იდეების გენერირებისა და წარმოების ინტენსიფიკაციის პროცესი. ამან, თავის მხრივ, ხელი შეუწყო ადამიანების ამოსვლას უკიდურესი გაჭირვებიდან.

ამის მიუხედავად, სახელმწიფოს ჩარევისა და ადამიანების თავისუფლების შეზღუდვის მომხრეები აკრიტიკებენ თავისუფალ ბაზარს იმის გამო, რომ მის მიერ წარმოქმნილი სოციალური უთანასწორობის ფონზე ხდება მდიდარი ფენების კიდევ უფრო გამდიდრება, ხოლო ღარიბთა კიდევ უფრო გაღარიბება. ამგვარი რიტორიკა ძირითადად დამახასიათებელია მემარცხენე ეკონომისტების, პოლიტიკოსებისა და აქტივისტებისთვის, რომლებიც თავს მიიჩნევენ გაჭირვებული ფენების ინტერესების დამცველებად. ხშირ შემთხვევაში, რასაც ისინი ყურადღების მიღმა ტოვებენ, არის კონკრეტული ფაქტები, რომლებიც მეტყველებენ თავისუფალი ეკონომიკური გარემოს წვლილზე საყოველთაო სიღარიბის დაძლევის საქმეში.

თუმცა, მათ სასარგებლოდ უნდა ითქვას, რომ პოლიტიკურ დებატებში მართლაც არსებობს მემარცხენე იდეოლოგიების საჭიროება. თავისუფალ საზოგადოებებში ადამიანების უფრო მეტ რაოდენობას აქვს საშუალება, გამოსცადონ საკუთარი

შესაძლებლობები ერთზე მეტ სფეროში, რაც უფრო მეტ გარანტიას იძლევა, რომ რომელიმე მათგანში შეძლებენ წარმატების მიღწევას და ღირსეული ცხოვრების მოწყობას. თუმცა არსებობენ ისეთი ადამიანები, რომელთაც ობიექტური მიზეზების გამო არ აქვთ შესაძლებლობა, მიაღწიონ წარმატებას რომელიმე სფეროში. მემარცხენე მოაზროვნეების არსებობა საჭიროა სწორედ ამ ადამიანების ინტერესებისთვის საბრძოლველად, რომელთაც ლიბერალური ეკონომიკური მოძღვრება განსაკუთრებულ ყურადღებას არ აქცევს. ლიბერალები ფოკუსირებული არიან, შეინარჩუნონ ე.წ. კომპეტენციის იერარქიები და ხელი შეუწყონ მათ მრავალფეროვნებას, რათა მოხდეს ნიჭიერი და შრომისმოყვარე ადამიანების წახალისება მაღალი შემოსავლითა და ალიარებით. ამგვარი ვითარება განსაკუთრებით საშიშია საზოგადოების სტაბილურობისთვის, რადგან არსებობს გარკვეული ზღვარი, რომლის მიღმაც საზოგადოებისგან გარიყულ ადამიანებს უბრალოდ აღარაფერი აქვთ დასაკარგი და მზად არიან, მთელი საზოგადოების თავდაყირა დაყენებით მოიპოვონ ის, რასაც ისინი სხვაგვარად ვერ მოიპოვებდნენ.

თუმცა, კვლავაც უნდა აღინიშნოს, რომ ამგვარი დისკუსია შესაძლებელია შედეგიანი იყოს მხოლოდ უკიდურეს გაჭირვებაში მყოფი ადამიანების დასახმარებლად, რომელთაც ფიზიკური თუ ფსიქოლოგიური შესაძლებლობები არ აძლევთ საშუალებას, თავი დააღწიონ სიღარიბეს. სხვა შემთხვევაში „უხილავი ხელის“ ეფექტურობა ეჭვგარეშეა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. McMaken, Ryan. 2015. *How Truly Free Markets Help the Poor*. Mises Institute. <https://mises.org/library/how-truly-free-markets-help-poor>
2. Andreou, Evangelos. 2018. *Why Poor People in the Freest Nations Have Incomes 8x Higher Than Poor People in the Least Free*. Foundation for Economic Education. <https://mises.org/library/how-truly-free-markets-help-poor>
3. McMaken, Ryan. 2017. *Inequality Doesn't Create Poverty*. Mises

Institute. <https://mises.org/wire/inequality-doesnt-create-poverty>

4. Oxfam. 2017. *An economy for the 99 percent*. <https://www.oxfamamerica.org/explore/research-publications/an-economy-for-the-99-percent/>

5. Salmon, Felix. 2017. *What Oxfam's misleading stat gets wrong about inequality*. Splinter. <https://splinternews.com/what-oxfams-misleading-stat-gets-wrong-about-inequality-1793858140>

6. The World Bank. Poverty headcount ratio at \$1.90 a day (2011 PPP) (% of population). <https://data.worldbank.org/topic/poverty>

7. Kastle, Klaus. 2009. *GNI PPP table*. Nationsonline.org. https://www.nationsonline.org/oneworld/GNI_PPP_of_countries.htm

THE IMPACT OF “INVISIBLE HAND” ON THE CONDITION OF THE POOR PEOPLE

Giorgi Natsvlishvili, Tamari Gelashvili.

PhD Students of TSU

RESUME

The French Revolution of 1789 paved the way for new ideas in political, economic and social thinking. For the first time in human history, the man, instead of the state, has become the main value that has the undivided fundamental rights and the main mission of the state is to protect these rights. From this point of view, the most comprehensive vision has been developed by liberalism, for which human life, liberty and ownership are over all other rights and obligations, assumed that the well-being of society depended on these fundamental rights.

One of the main postulates of classical liberalism is the idea of economic freedom, based on the above-mentioned rights, which was first created by Scottish economist Adam Smith in his work-Wealth of Nations. According to him, free people are involved in economic activity and are making decisions based on the information they

have obtained voluntarily. The unity of such people creates the market that is so complex that any attempt to regulate it artificially is ineffective. Smith believes that markets are the self-regulated (managed by “invisible hand”) and reaches the equilibrium in the most efficient point of resource distribution, contributing to rapid accumulation of wealth.

The free market efficiency has been tested and proven many times in various countries (the 19th century US, Chile, Singapore, Botswana ...), which has led to long-term popularity, but does not mean that it has no opponents. The Left-wing economists, politicians or social activists supporting the state’s intervention in the economy, often claiming that the free market promotes the growth of inequalities, its result is that the rich get richer and the poor get poorer. We will discuss about how true is the abovementioned provision based on the theoretical and practical examples in this work.

Key words: Welfare, free market, poverty.